

SOSYOLOJİ ÇALIŞMALARI

SOCIOLOGY STUDIES

Editör:

Doç. Dr. Ümmet ERKAN

SOSYOLOJİ ÇALIŞMALARI

SOCIOLOGY STUDIES

Editör:

Doç. Dr. Ümmet ERKAN

Yazarlar:

Mehmet MEDER - Ümmet ERKAN - Yasemin TARCAN - Hülya ÖRKİ - Ahmet FİDAN
Ali İhsan ÇELEN - İbrahim Ümran AKDAĞCIK

ISBN: 978-625-382-127-2

E-ISBN: 978-625-382-128-9

DOI: 10.54637/vizetek.9786253821289

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Seda AYGÜN

Kapak Tasarımı: Abdulkadir EMİROĞLU

Dizgi & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Baskı: Ankara | Aralık, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 4747

SOSYOLOJİ ÇALIŞMALARI

SOCIOLOGY STUDIES

Editör:

Doç. Dr. Ümmet ERKAN

2025

 Vizetek
Yayınclık

Bölümler ve Yazarlar

- Editör** Doç. Dr. Ümmet ERKAN
- 1. Bölüm** **Sociological Anatomy Of Algorithmic Justice: A Multi-Layer Examination At Macro, Meso And Micro Level**
Prof. Dr. Mehmet MEDER, Pamukkale University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sociology Department,
ORCID: 0000-0002-7783-1131
- 2. Bölüm** **Hapishanede Sosyal Yaşam: Esaretin Bedeli ve Uçurtmayı Vurmasınlar Filmlerinin Karşılaştırılması**
Doç. Dr. Ümmet ERKAN, Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü,
ORCID: 0000-0002-7806-4886
- 3. Bölüm** **Çocuk Sosyolojisi Bakış Açısıyla Değerler Eğitimi**
Öğr. Gör. Dr. Yasemin TARCAN, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, **ORCID: 0000-0002-4881-8595**
- 4. Bölüm** **Feminist Perspektiften Neet Genç Kadınlar: Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliklerinin Temel Dinamikleri**
Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÖRKİ, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Ağrı,
ORCID: 0000-0001-8424-7112
- 5. Bölüm** **Kadına Yönelik Partner Şiddetini Açıklayan Sosyolojik Teoriler Üzerine Bir Araştırma**
Doç. Dr. Ahmet FİDAN, Adıyaman Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
ORCID: 0000-0002-8992-6875
- 6. Bölüm** **İklim Değişikliğinde Sosyal Devlet Tartışmaları**
Doç. Dr. Ali İhsan ÇELEN, Ordu Üniversitesi,
ORCID: 0000-0002-8009-3432
- 7. Bölüm** **Bir Ulusun Bedensel ve Ruhsal İnşası: Atatürk’ün Spor Felsefesi ve Kurumsal Mirası**
Doç. Dr. İbrahim Ümran AKDAĞCIK, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü,
ORCID: 0000-0002-2052-1394

ÖN SÖZ

Yaklaşık iki asırlık bir geçmişe sahip olan sosyoloji bilimi içinde yaşadığımız toplumu/dünyayı anlama ve açıklamaya dair bilimsel çalışmalarını sürdürmektedir. Sosyolojinin önemli amaçlarından biri de içinde yaşadığımız sosyal çevreyi tanımak ve toplumsal eylemin altında yatan nedenleri araştırmaktır. Bunun bir sonraki adımı ise var olan sorunların çözümüne katkı sağlamaktır. Bilgi/enformasyon çağı adı verilen bu yeni çağda etkin olan teknoloji, iletişim ve yapay zeka gibi unsurlar toplumu anlamak için yeni açılımlar yapmayı ve farklı kaynaklara ulaşmayı da zorunlu kılmaktadır. Dünyanın hemen her ülkesinde toplumbilimciler içinde yaşadıkları çağın tanıkları olarak yaptıkları çalışmalarla bilgi dağarcığımızı genişletmekte ve var olan sorunlara yönelik farklı analizler sunmaktadır.

Sosyoloji Çalışmaları adını taşıyan bu kitabımızda birbirinden değerli akademisyenler çok önemli çalışmaları ile katkılar sunmaktadır. Bu çalışmalardan ilki Mehmet Meder'e ait olan algoritmik adalet kavramını sosyolojik bir perspektiften inceleyen "Algoritmik Adaletin Sosyolojik Anatomisi: Makro, Mezo ve Mikro Düzeyde Çok Katmanlı Bir İnceleme" başlığını taşımaktadır. Meder'e göre algoritmalar hayatı kolaylaştırırken sosyal eşitsizlikleri yeniden üretmektedir. "Algoritmalar gerçekten tarafsız mıdır?" sorusunu soran Meder'e göre algoritmalar yoksulluğu, sosyal sınıf farklarını ve sosyal ayrımları yeniden üretme gücüne sahiptir. Farklı ülkeler farklı algoritmaları işe alma, sosyal yardımların dağıtılması, ceza sistemi, sağlık ve poliseye alanlarda kullanmaktadır. Yazar teorik entegrasyon, adaletin çok boyutluluğu ve katmanlı analiz modeli ile algoritmik hesaplamaların hata payı ve doğruluğunu sorgulamaktadır. Bunun için literatür taraması, kavramsal sentez ve model geliştirme aşamalarını izlemiştir. Son aşamada ise vaka analizi yapmıştır. Meder'e göre bu çalışmanın en önemli amaçlarından biri sosyolojik teorilerin algoritmik adalet sistemine entegre edilmesidir.

Sosyoloji Çalışmaları kitabının ikinci bölümü Ümmet Erkan'a ait "Hapishanede Sosyal Yaşam: Esaretin Bedeli ve Uçurtmayı Vurmasınlar Filmlerinin Karşılaştırılması" başlıklı çalışmadır. Sinemada sosyal gerçekliğin izlerini süren Erkan, bu çalışmada hapishane temalı iki farklı filmin analizini yapmaktadır. Seçilen iki film de romandan sinemaya uyarlanmıştır. Birisi 12 Eylül sonrası Türkiye'deki askeri düzenin temsil edildiği Feride Çiçekçioğlu'na ait olan "Uçurtmayı Vurmasınlar" filmidir. Roman 1989 yılında Tunç Başaran tarafından sinemaya aktarılmıştır. Film Mamak Askeri Cezaevi kadınlar koğuşunda geçmektedir. Devletin baskı aygıtlarının etkin biçimde kullanıldığı bir dönemde altı yaşındaki Barış'ın gözüyle hapishane yaşamındaki sistematik

sorunlar dile getirilmiştir. Diğer film Amerikan sinema tarihinin en çok izlenen başyapıtlarından biri olan “The Shawshank Redemption” (Esaretin Bedeli) filmidir. Film Stephen King’in “Rita Hayworth and the Shawshank Redemption” (Rita Hayword ve Shawskank’ın Kefareti) romanından 1994 yılında Frank Darabont tarafından sinemaya aktarılmıştır. Andy isimli bir bankacının eril hapisane düzeninde hayatta kalma mücadelesini konu edinmektedir. Amerikan hapisane düzeninin en vulgar biçimlerinden birinde geçen film, Andy’nin bu mücadelesini Red isimli bir mahkumun gözünden aktarmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümünde Yasemin Tercan’ın “Çocuk Sosyolojisi Bakış Açısıyla Değerler Eğitimi” başlıklı bölüm yer almaktadır. Tercan’ın amacı değerler eğitimin salt pedagojik bir kavram değil aynı zamanda sosyal bir olgu olduğunu göstermek, sosyoloji ile eğitim bilimleri arasında interdisipliner bir köprü kurmaktır. Tercan sosyolojinin alt dallarından biri olan çocuk sosyolojisi alanını irdelemiş ve yetişkinlerin sahip olduğu değerler sisteminin önemli bir kısmının çocukluk döneminde edinildiğini belirlemiştir. Tercan’a göre değerlerin içselleştirilmesi için zamana ihtiyaç vardır. Bu yönüyle çocukluk dönemi ihmal edilmemesi gereken bir dönemi kapsar.

Kitabın dördüncü bölümü Hülya Örki’ye ait “Feminist Perspektiften Neet Genç Kadınlar: Türkiye’de Cinsiyet Eşitsizliklerinin Temel Dinamikleri” başlığını taşımaktadır. Örki’ye göre “not in education, employment or training” olarak ifade edilen NEET kavramı Türkçede “ne eğitimde ne istihdamda” yer almayan gençler için kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramından yola çıkan Örki, kadınların bu yaş düzeyinde erkeklere göre ne durumda olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 20’sini kapsayan NEET içinde kadınların erkeklere göre daha büyük zorluklarla karşı karşıya kaldığını, bu yaş grubundaki kadınların istihdam, eğitim ve ev içi rollerine odaklanan Örki, durumun kadınlar aleyhine işlediğini göstermeyi amaçlamıştır.

Kadın temalı bir diğer bölümün yazarı Ahmet Fidan’dır. Fidan’ın çalışması “Kadına Yönelik Partner Şiddetini Açıklayan Sosyolojik Teoriler Üzerine Bir Araştırma” başlığını taşımaktadır. Fidan kadına yönelik partner şiddetinin “yakın veya eski partnerin fiziksel, cinsel veya psikolojik zarara yol açan davranışları” olarak tanımlamış ve bu çalışmanın amacının sosyal bilimlerde kadına yönelik şiddetin nedenlerini açıklayan teorilerin analiz edilmesi olarak açıklamıştır. Fidan çeşitli sosyolojik yaklaşımları kullanarak bu yaklaşımların açıklama yöntemlerini sorgulamıştır. Bu kuramlar arasında feminist kuram, sosyal öğrenme kuramı, ekonomik kuramlar ve ekolojik model yer almaktadır. Her bir sosyolojik kuram kadına yönelik şiddetin nedenlerini farklı biçimlerde

açıklamaktadır. Temel neden kadına yönelik ataerkil bakış açısında, kimi zaman sosyal öğrenmede, kimi zaman kaynak, statü tutarsızlığı, pazarlık teorisi ve erkek tepki teorisi gibi ekonomik gerekçelere dayanmaktadır. Ekolojik model ise kadına yönelik şiddetin tek bir nedene bağlanamayacağını öne sürmüştür. Fidan, çalışması ile bir farkındalık yaratmak ve kadına yönelik şiddetin farklı sosyolojik teorilerle nasıl açıklanabileceğini dile getirmektedir.

Sosyoloji Çalışmaları kitabının altıncı bölümü Ali İhsan Çelen'in "İklim Değişikliğinde Sosyal Devlet Tartışmaları" başlığını taşımaktadır. Özellikle sanayileşme ve kentleşmenin etkisi ile gündeme gelen çevre ve iklim değişikliği tartışmalarına paralel olarak Çelen, iklim değişikliğinin potansiyel ve sosyal etkilerini incelemiş ve bunun yarattığı riskler üzerinde durmuştur. "Güneş, dünya ve okyanusların, rüzgar, yağmur ve karın, ormanların, çöllerin, savanların vb. her şeyin birbirine bağlı olduğu" bir sistem olarak küresel iklimi tanımlayan Çelen, devletlerin sosyal politikalar bağlamında iklim değişikliği ve bunun var olan ve olası sonuçlarına odaklanmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Yazara göre iklim değişikliği politikalarının uzun vadede yürütülebilmesi için kamuoyu desteği sağlanmalı, demokrasi ilkesi güçlendirilmeli, geleceğe ilişkin beklentiler göz önüne alınmalı, uygulanan politikaların yan etkileri üzerine odaklanılmalı ve dezavantajlı grupların korunması ve bilinçli tüketim kalıpları teşvik edilmelidir.

Sosyoloji Çalışmaları kitabının en son bölümü İbrahim Ümran Akdağcık'ın "Bir Ulusun Bedensel ve Ruhsal İnşası: Atatürk'ün Spor Felsefesi ve Kuramsal Mirası" başlıklı çalışmasıdır. Akdağcık, Atatürk devrimlerinin her alanda büyük yenilikler yarattığını, onun temel hedeflerinden birinin de sağlıklı ve zinde bir nesil yaratmak olduğunu belirtmiştir. Yazar bu bölümde Atatürk'ün spora dair çok katmanlı felsefesini ve bunun düşünsel altyapısının nasıl somut devlet politikaları ve kurumsal yapılara ve hatta mimari sembolere dönüştüğünü göstermeyi amaçlamıştır.

Sosyolojinin farklı alt disiplinlerinin yer aldığı bu kitap hem sosyoloji öğrencileri hem sosyolojinin farklı disiplinlerine ilgi duyan araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu çalışmanın gerçekleşmesine emeği geçen Vizetek Yayınlarına ve koordinatörümüz Seda Hanım'a teşekkür etmek istiyorum. Bu tür çalışmaların sayısının artması ve tüm okuyuculara fayda sağlamasını yürekten diliyorum.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

SOCIOLOGICAL ANATOMY OF ALGORITHMIC JUSTICE: A MULTI-LAYER EXAMINATION AT MACRO, MESO AND MICRO LEVEL	1
--	---

Mehmet MEDER

2. BÖLÜM

HAPİSHANEDE SOSYAL YAŞAM: ESARETİN BEDELİ VE UÇURTMAYI VURMASINLAR FİLMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	23
---	----

Ümmet ERKAN

3. BÖLÜM

ÇOCUK SOSYOLOJİSİ BAKIŞ AÇISIYLA DEĞERLER EĞİTİMİ.....	59
--	----

Yasemin TARCAN

4. BÖLÜM

FEMİNİST PERSPEKTİFTEN NEET GENÇ KADINLAR: TÜRKİYE'DE CİNSİYET EŞİTSİZLİKLERİNİN TEMEL DİNAMİKLERİ	77
---	----

Hülya ÖRKİ

5. BÖLÜM

KADINA YÖNELİK PARTNER ŞİDDETİNİ AÇIKLAYAN SOSYOLOJİK TEORİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	95
---	----

Ahmet FİDAN

6. BÖLÜM

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDE SOSYAL DEVLET TARTIŞMALARI	113
---	-----

Ali İhsan ÇELEN

7. BÖLÜM

BİR ULUSUN BEDENSEL VE RUHSAL İNŞASI: ATATÜRK'ÜN SPOR FELSEFESİ VE KURUMSAL MİRASI	139
---	-----

İbrahim Ümrhan AKDAĞCIK